

Obsah

Vydavateľ:

EXPOL PEDAGOGIKA, s. r. o.
Pribišova 7, 841 05 Bratislava
Ing. Peter Červeňanský
RNDr. Veronika Zvončeková

Redakcia:

TRNAVSKÁ UNIVERZITA v Trnave
Pedagogická fakulta, Katedra chémie
P. O. BOX 9
Priemyselná 4, 918 43 Trnava

Editor čísla:

PaedDr. Mária Orolínová, PhD.

Redakčná rada:

RNDr. Danica Černušáková, PhD.
prof. RNDr. Pavol Eliáš, CSc.
RNDr. Oľga Erdelská, DrSc.
doc. RNDr. Vladimír Fajnor, PhD.
prof. RNDr. Jozef Halgoš, DrSc.
prof. PhDr. Ľubomír Held, CSc.
doc. RNDr. Jarmila Kmeťová, PhD.
prof. RNDr. Marta Kollárová, DrSc.
prof. RNDr. Eva Miadoková, DrSc.
doc. RNDr. Zlatica Országhová, CSc.
doc. Ing. Ján Reguli, CSc.
prof. RNDr. Peter Silný, CSc.
doc. RNDr. Katarína Ušáková, PhD.
RNDr. Ivan Varga
PhDr. Jana Višňovská
prof. RNDr. Pavol Záhradník, DrSc.

Na obálke je fotografia Páva korunkatého (*Pavo cristatus*) Autor fotografie: Mgr. Daniel Kuchta

Pokyny pre prispievateľov

Príspevky musia byť dodané v elektronickej verzii na CD a jedna kópia v tlačenej podobe. Príspevky píšete v textovom editore s výstupom vo formáte .rtf, .doc alebo .odt.

Autori na konci článku uvedú celé meno, priezvisko a titul, adresu pracoviska, pracovné zaradenie a vlastnoručne sa podpíšu.

Vedecké štúdie a odborné príspevky by mali mať rozsah 5 až 8 normostrán (jedna normostrana zodpovedá 30 riadkom po 60 znakov vrátane medzier). Príspevky informačného charakteru by nemali byť dlhšie ako 3 normostrany.

Zoznam literatúry je potrebné obmedziť len na najnutnejší rozsah a pramene citovať podľa normy STN ISO 690. Prívetné dodanie obrazového materiálu v dobrej kvalite.

Príspevky sú recenzované. Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.

Časopis vychádza štvrtročne. Predplatné na rok vrátane poštovného a balného je 184,- Sk (cena jedného čísla je 46,- Sk).

Evidované MK SR pod evidenčným číslom EV 635/08.

Číslo 1 bolo odovzdané do tlače 28. 11. 2008.

Vydávanie časopisu financuje Ministerstvo školstva Slovenskej republiky.

2

PROBLEMATIKA DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ OČAMI ŽIAKOV
VYBRANÝCH ŠKÔL – LOKALITA BRATISLAVA A ORAVA

5

NEZNÁME PARAZITY – JAZYČNATKY
(PENTASTOMIDA, LINGUATULIDA)?

9

PRIÓNY – BIELKOVINOVÉ INFEKČNÉ
ČASTICE PRINÁŠAJÚCE SMŤ

12

K PROBLEMATIKE PARKINSONOVEJ CHOROBY

14

K POČIATKOM BIOLOGICKEJ OLYMPIÁDY
NA SLOVENSKU

17

MILAN GNOTH A KOL.: PEDAGOGICKÁ PRAX
PRE ŠTUDENTOV UČITELSKÝCH KOMBINÁCIÍ NA
PRÍRODOVEDECKEJ FAKULTE UNIVERZITY KOMENSKÉHO

19

OPUSTIL NÁS RNDR. MIKULÁŠ JURAJ LISICKÝ, CSc.

20

VTÁKY V HISTÓRII A V ŽIVOTE ČLOVEKA

23

RYŠAVKA ŽLTOHRDLÁ (*APODEMUS
FLAVICOLLIS* MELCHIOR, 1834)

24

PREDSTAVUJE FRANCÚZSKY PROJEKT
PRÍRODOVEDNÉHO VZDELÁVANIA „LA MAIN Á LA PÂTE“

27

MODEL VYUČOVANIA EKOLÓGIE SO ZAMERANÍM NA
EKOLOGICKÉ VZŤAHY LESNÉHO EKOSYSTÉMU

31

NÁMET NA VYUČOVACIU HODINU CHÉMIE
S ENVIRONMENTÁLNYM ZAMERANÍM: KYSLÉ DAŽDE

**Predplatné môžete
zaplatiť priloženou faktúrou
alebo poštovou poukážkou
bežne dostupnou na každej
pošte na bežný účet
VÚB Ružinov Bratislava
číslo 116 222 1759 / 0200**

**EXPOL
PEDAGOGIKA,
s. r. o.**

Grafická úprava a sadzba

Ing. Peter Kaminský, PhD.
Autor obálky
Mgr. Pavel Čisárík

PROBLEMATIKA DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ OČAMI ŽIAKOV VYBRANÝCH ŠKÔL – LOKALITA BRATISLAVA A ORAVA

Katedra didaktiky prírodných vied, psychológie a pedagogiky
Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave
Centrum pedagogického výzkumu
Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Mgr. Martina Žemličková
RNDr. Soňa Nagyová, PhD.
PaedDr. Milan Kubiátko, PhD.
PaedDr. Tibor Nagy, PhD.

Tento príspevok je pokračovaním článku s názvom *Problematika drogových závislostí očami žiakov vybraných škôl*, ktorý bol uverejnený v č. 4, rok 2005. V spomínanom príspevku sme zverejnili výsledky prieskumu, zaoberajúceho sa problematikou užívania drog vo všeobecnosti a väčšiu pozornosť sme venovali téme fajčenie. V tomto príspevku sa sústreďujeme na ďalšie závislosti, akými sú konzumácia kávy a alkoholu. Zisťovali sme vedomosti, názory a postoje žiakov ZŠ k otázkam drogových závislostí. Použili sme dotazníkovú metódu. Prieskum sme uskutočnili v roku 2002 na dvoch ZŠ v lokalitách Bratislava a Orava a zúčastnilo sa ho celkovo 335 žiakov 5. – 8. ročníka (Bratislava – 155 žiakov, Orava vidiek – 180 žiakov), ktorí zodpovedali jednotlivé položky dotazníka anonymne (1,2).

Uvádzame konkrétne položky dotazníka a zastúpene jednotlivých odpovedí žiakov.

Otázka č. 1: Pil(a) si už kávu?

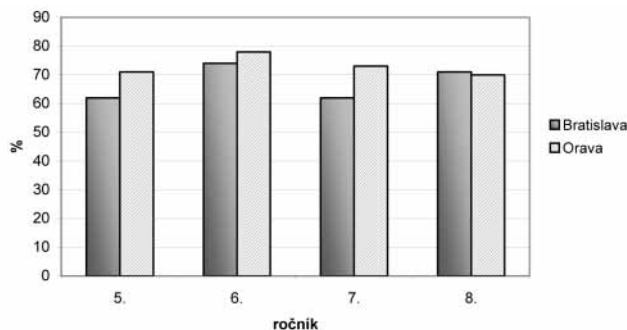
áno / nie

Ak áno, napíš v akom veku si pil(a) prvýkrát kávu:

Touto otázkou sme zisťovali, aké majú žiaci skúsenosti s pitím kávy. Predpokladali sme, že kofeín v káve nie je príliš lákavou drogou a veľa detí ochutná kávu len zo zvedavosti. Medzi deťmi sme našli veľa takých, ktoré sa dali zlákať reklamou a ktoré chceli zistiť, či káva naozaj chutí tak dobre ako je to prezentované v reklame.

Z uvedených hodnôt (graf 1) vyplýva, že nie je výrazný rozdiel v skúsenosti s pitím kávy medzi žiakmi vybraných škôl, aj keď oravskí žiaci majú, zdá sa, o niečo viac skúseností. Viac ako 62 % žiakov z každého ročníka oboch škôl potvrdilo, že v minulosti už kávu aspoň raz ochutnali.

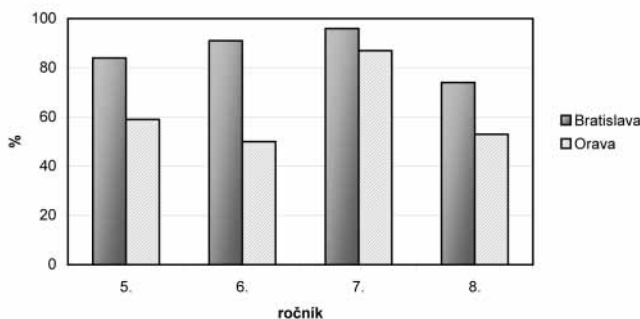
Výsledky prieskumu ukázali, že vek detí, kedy ochutnali kávu po prvýkrát sa pohybuje medzi 8. – 11. rokom.

Graf 1. Počet žiakov (v %), ktorí majú skúsenosť s pitím kávy

Otázka č. 2: Koľko šálok kávy vypiješ za týždeň?

- vôbec nepijem kávu
- vypijem 1 – 2 šálky
- vypijem 3 – 4 šálky
- vypijem 5 – 6 šálok
- vypijem viac ako 6 šálok kávy

Graf 2. Počet žiakov (v %), ktorí vôbec nepijú kávu

Naším cieľom bolo zistiť, či deti, ktoré pocítili chuť kávy, aj zostali „verní“ jej ďalšej konzumácii. Porovnaním odpovedí žiakov z dvoch rôznych oblastí sme dospeli k záveru, že žiaci z oravskej základnej školy pijú viac kávy v porovnaní so žiakmi bratislavskej školy. Res-

pondenti oboch škôl najčastejšie uvádzali možnosť b) *pitie 1 – 2 šálok kávy za týždeň*. Zaznamenali sme jeden extrémny prípad, keď žiak 8. ročníka ZŠ z Bratislavy uviedol, že za týždeň vypije viac ako 6 šálok kávy. Graf 2 vyjadruje počty žiakov (v %), ktorí vôbec nepijú kávu.

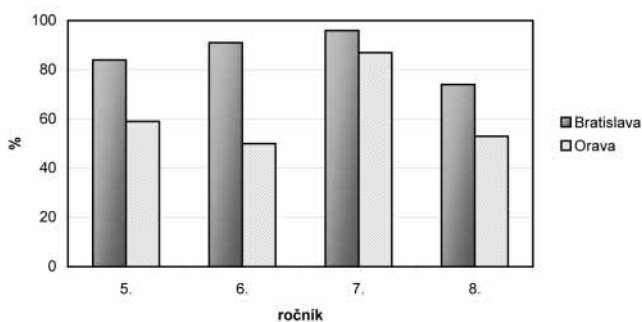
Otázka č. 3:

Pije kávu aspoň jeden z tvojich rodičov?

- nie, ani jeden
- jeden z rodičov pije kávu
- obaja rodičia pijú kávu

Touto otázkou sme sa pokúsili zistiť, či deti „pitím kávy“ nekopírujú správanie svojich rodičov, a tým sa „hrajú“ na dospelých.

Z výsledkov prieskumu vyplýva, že pitie kávy je v slovenských rodinách akýmsi rituálom (graf 3). Deti tak môžu nadobudnúť dojem, že pitie kávy je vec prirodzená, bez akýchkoľvek následkov a dôsledkov a radi preberajú takéto vzorce správania od svojich rodičov. Rodičia by však mali svojim deťom vysvetliť a zdôrazniť, že mnohí z nich pijú kávu kvôli nízkemu krvnému tlaku alebo na povzbudenie v záťažových situáciách a že pitie kávy v ranom veku by mohlo vyvíjajúcemu sa organizmu skôr ublížiť. V škole by sa mali na druhej strane viac dozvedieť o účinkoch kofeínu na organizmus.

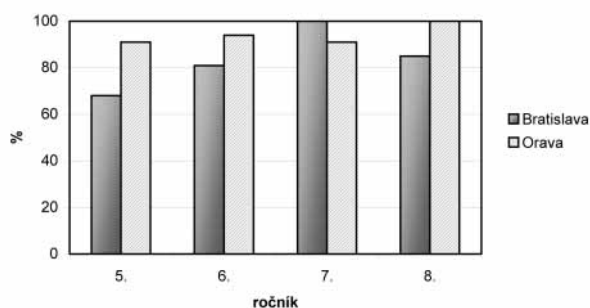
Graf 3. Počet žiakov (v %), ktorí potvrdili zvyk pitia kávy u svojich rodičov

Otázka č. 4:

Pil(a) si už pivo alebo nejaký iný alkohol? áno / nie

Ak áno, napíš, koľko si mal(a) vtedy rokov:

Naším cieľom bolo zistiť, v akom veku žiaci prvýkrát ochutnali alkohol. Z grafu 4 vyplýva, že z Oravy majú bohatšie osobné skúsenosti, ktoré sa spájajú s požitím alkoholu. Naš predpoklad sa splnil (s výnimkou žiakov 7. ročníka ZŠ). Alarmujúci je fakt, že viac ako polovica piatakov ochutnala nejaké alkoholické nápoje.

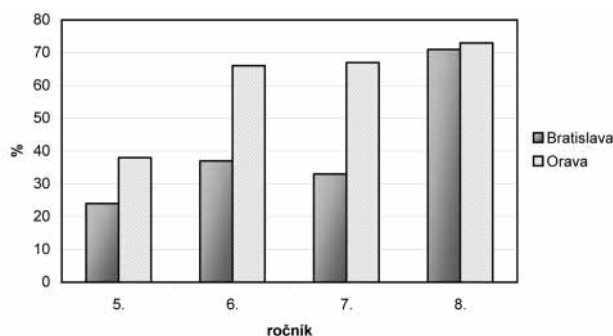
Graf 4. Počet žiakov (v %), ktorí už „ochutnali“ alkohol

Na otázku, v akom veku sa po prvýkrát žiaci stretli s alkoholom, viac ako polovica bratislavských respondentov neodpovedala. Väčšina oravských žiakov prvýkrát ochutnala alkohol vo veku 5 – 11 rokov.

Otázka č. 5:

Stalo sa, že Ti dospelý človek ponúkol alkohol?

Z analýzy odpovedí na otázku č. 5 sme dospeli k prekvapujúcemu záveru (graf 5). Je zarážajúce, že dospelí dávajú deťom „ochutnať“ alkohol už v takom mladom veku. Neuvedomujú si, aký neblahý vplyv má alkohol na vyvíjajúci sa organizmus. Hrozivé je to, že takáto ponuka prichádza často od vlastných rodičov. Týmto skorým štartom do sveta dospelých sa u detí podporuje neskoršia závislosť na alkohole. Pre tieto deti bude odmietnutie alkoholu ťažšie ako pre tie, ktoré s alkoholom žiadnu skúsenosť nemajú. Neutešený výsledok sme zaznamenali najmä u žiakov z Oravy.

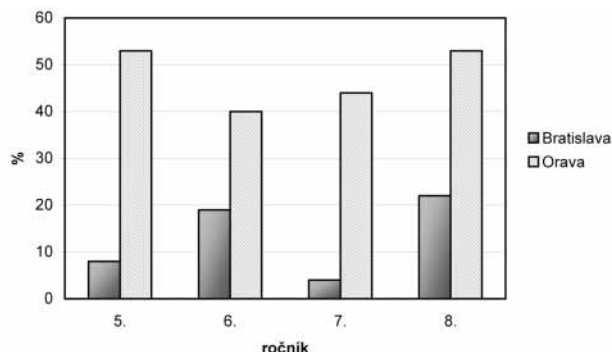
Graf 5. Relatívny počet žiakov (v %), ktorí majú skúsenosť s ponukou alkoholu od dospelých

Otázka č. 6:

Stáva sa, že si jeden z rodičov občas veľa vypije?

Touto otázkou sme sa snažili zistiť, či sa žiaci v domácnosti stretávajú so stavom opitosti svojich rodičov. Takýto stav by mohli v budúcnosti považovať za nor-

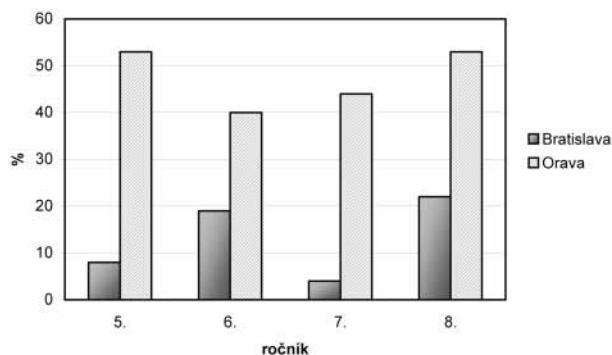
málny. Percentuálne zastúpenie rodičov, ktorí si občas veľa vypijú, je vyššie u oravských žiakov. Tento výsledok potvrdil aj náš predpoklad, nakoľko je všeobecne známe, že na Orave je požívanie alkoholu častým a prirodzeným javom.

Graf 6. Počet žiakov (v %), ktorí uviedli kladnú odpoveď na otázku č. 6

Otázka č. 7:
Stalo sa, že si sa už niekedy opil(a)?
áno / nie

Analýzou otázky č. 7 sme zistili (graf 7), že žiaci z Oravy majú väčšie skúsenosti s požívaním alkoholických nápojov a väčšie percento z nich sa už v živote opilo. V našom skúmanom súbore sa skúsenosti s opitostou výrazne zvýšili u žiakov z Bratislavy v 8. ročníku a u žiakov z Oravy už v 6. ročníku ZŠ.

Graf 7. Frekvencia (v %) žiakov, ktorí majú skúsenosť s opitostou

Záver

Výsledky prieskumu sú viac než alarmujúce – prvý kontakt s alkoholom v nízkom veku, ponuka alkoholu žiakom dospelými osobami, skúsenosť žiakov so sta-

vom opitosti a pod. Napriek tomu, že v oblasti drogovej prevencie na školách už nastali určité pokroky, stále je zrejme toto výchovné pôsobenie nedostačujúce. Podľa nášho názoru by sa mala zaviesť (resp. skvalitniť) príprava budúcich učiteľov v oblasti drogovej prevencie. Ďalším dôležitým krokom by mala byť spolupráca rodiny so školou. Ale ako ukazujú aj výsledky nášho prieskumu, v mnohých rodinách deti získavajú nesprávne návyky, ktoré môžu viesť k rôznym závislostiam a negatívnym sociálno-patologickým javom. Tento trend potvrdzujú výsledky nášho prieskumu i výsledky prieskumov iných autorov (3,4).

V súčasnosti už existuje mnoho zdrojov, kde môžeme nájsť veľa zaujímavých informácií o drogách, ich neblahom vplyve na ľudský organizmus, o drogovej prevencii a pod. Príkladom sú masovo-komunikačné prostriedky (televízia, rozhlas, tlač, internet). Nachádzame tiež mnoho možností a príležitostí, ako sprostredkovať tieto informácie žiakom prijateľnou a pre nich primeranou formou. Jednou z nich sú aj informačné a komunikačné technológie (5,6), či už prostredníctvom prednášok, prezentácií, workshopov ako základných vyučovacích metód.

Literatúra

1. ŽEMLIČKOVÁ, M.: Problematika drogových závislostí očami žiakov vybraných škôl. *Diplomová práca*. Bratislava: Prírodovedecká fakulta UK, 2002, s. 79.
2. ŽEMLIČKOVÁ, M., NAGYOVÁ, S., KUBIATKO, M., UŠÁKOVÁ, K.: Problematika drogových závislostí očami žiakov vybraných škôl. In: *Biológia, Ekológia, Chémia*, ISSN 1335-8960, roč. 10, 2005, č. 4, s. 24 – 27.
3. ZAHRADNÍČKOVÁ, I., GÁLOVÁ, E.: Prevencia fajčenia v základných školách. In: *Biológia, ekológia, chémia*, ISSN 1335-8960, roč. 7, 2002, mimoriadne číslo, s. 6 – 9.
4. ŠTIEBEROVÁ, A., GÁLOVÁ, E.: Drogová závislosť v základných a stredných školách. In: *Biológia, Ekológia, Chémia*, ISSN 1335-8960, roč. 6, 2001, č. 3, s. 21 – 25.
5. KUBIATKO, M.: Vzťah učiteľov biológie k IKT. In: *Technológia vzdelávania, príloha Slovenský učiteľ*. roč. 13, 2005, č. 8, s. 10 – 12. ISBN 1335-003X.
6. HALÁKOVÁ, Z.: Vyučovanie chémie z pohľadu využitia IKT. In: *Technológia vzdelávania, príloha Slovenský učiteľ*. roč. 14, 2006, č. 2, s. 5 – 7. ISBN 1335-003X.